

Сотник Ж. Г. , к.фіз.вих., доцент, Романова В. І., к.фіз.вих., доцент
(Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка
Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ОПАНУВАННЯ СТУДЕНТАМИ СУЧАСНИМИ МЕТОДАМИ І ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

***Анотація.** У статті представлено особливості організації та проведення виробничої тренерської практики для студентів спеціальності «Фізична культура і спорт». Висвітлено завдання педагогічної, тренерської, рекреаційної й науково-дослідницької діяльності. Окреслено зміст практики, який включає організаційну, навчально-методичну і виховну роботу, проведення тренувальних занять, участь у суддівстві змагань, оформлення звітної документації.*

***Ключові слова:** виробнича тренерська практика, завдання, програма*

***Аннотация.** В статье представлены особенности организации и проведения производственной тренерской практики для студентов специальности «Физическая культура и спорт». Освещены задания педагогической, тренерской, рекреационной и научно-исследовательской деятельности. Очерчено содержание практики, которая включает организационную, учебно-методическую и воспитательную работу, проведение тренировочных занятий, участие в судействе соревнований, оформление отчетной документации.*

***Ключевые слова:** производственная тренерская практика, задачи, программа.*

***Annotation.** This article presents the features of organizing and conducting production coaching practice for students of the specialty «Physical Culture and Sports». The tasks of pedagogical, coaching, recreational and scientific research activities are covered. The content of the practice is defined, which includes organizational, educational, methodological and educational work, training sessions, participation in competitions judging, registration of accounting documentation.*

***Keywords:** production coaching practice, tasks, program.*

У законі України «Про вищу освіту» пріоритетними завданнями національної освіти визначено: забезпечення умов для оволодіння студентами теоретичних знань у певній галузі, а ще не менш важливо –

підготовка молоді до подальшої практичної професійної діяльності, випуск конкурентоспроможних на світовому ринку праці фахівців. Це передбачає виховання у студентів під час навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ) практичних навичок, пошуку необхідної інформації, формування високої відповідальності студента за результати своєї навчальної, наукової та творчої діяльності [1].

Однією з форм організації навчального процесу у ВНЗ, що максимально сприяє підготовці студента, як особистості та професіонала своєї справи, є практична підготовка до професійної діяльності. Тренерська практика є невід'ємною складовою завершального етапу підготовки студентів у вищих навчальних закладах за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» до майбутньої практичної діяльності. Головна мета і зміст практики полягають в опануванні студентами сучасних методів і форм організації роботи тренера з виду спорту, формуванні на базі отриманих знань, навичок і вмінь, що необхідні для забезпечення професійної діяльності, набутті досвіду для самостійного здійснення тренерсько-педагогічної та організаційної роботи в Дитячо-юнацьких спортивних школах (ДЮСШ), спортивних клубах з навчально-тренувальними групами і групами спортивного вдосконалення (молодших і старших розрядів), ознайомлення з відповідним оформленням навчально-тренувальної і виховної документації.

Навчально-професійна діяльність як вершина становлення спеціаліста у ВНЗ передбачає самостійне створення студентами науково-дослідних проєктів, поглиблення і розширення змісту виробничих практик [2–6]. Сучасні дослідження, які присвячені проблемі вдосконалення професійної підготовки тренера-викладача, вказують на потребу врахування у процесі навчання міждисциплінарності, природи контексту майбутньої професійної діяльності й психологічних закономірностей появи інтересу до самостійної професійної діяльності [7].

Метою нашої статті є дослідження особливостей організації і проведення виробничої тренерської практики для студентів спеціальності «Фізична культура і спорт».

Для реалізації поставленої мети визначені такі завдання:

1. З'ясувати завдання, які стоять перед студентом під час проходження тренерської виробничої практики у ДЮСШ, спортивних секціях та клубах;
2. Визначити зміст та складові програми проведення тренерської практики для студентів зі спеціальності «Фізична культура».

Тренерська виробнича практика характеризується більш високим ступенем самостійності і відповідальності, розширенням об'єму і складності змісту роботи, під час проходження якої студент оволодіває всіма основними напрямками діяльності тренера-викладача.

Під час проходження виробничої практики у студентів повинні сформуватися загальнокультурні і професійні компетенції для вирішення

завдань у відповідності з видами професійної діяльності у сфері педагогічної, тренерської рекреаційної й науково-дослідницької діяльності.

Завдання педагогічної діяльності передбачають:

- здійснення навчання і виховання учнів у процесі тренувальних занять;
- визначення змісту навчання в рамках навчальних планів з врахуванням результатів оцінювання фізичного і функціонального стану учнів;
- формування знань, рухових навичок і вмінь, достатнього рівня фізичної підготовленості учнів для збереження і зміцнення здоров'я і трудової діяльності.

Завдання тренерської діяльності такі:

- сприяння формування особистості учнів під час занять обраним видом спорту, залучення до здорового способу життя, набуття загальнолюдських цінностей, моральним принципам чесної спортивної конкуренції;
- ознайомлення з системою, реальними умовами і станом роботи по фізичній культурі і спорту у сучасних спортивно-освітніх закладах, які мають необхідне матеріально-технічне оснащення і кваліфікаційні тренерсько-педагогічні кадри;
- проведення відбору дітей для занять обраним видом спорту з застосуванням сучасних технологій визначення здібностей до занять тим чи іншим видом спорту;
- здійснення планування навчально-тренувального з установкою на досягнення високих спортивних результатів;
- вміння у підборі адекватних поставленим завданням засобів і методів тренування, визначення величини фізичних навантажень, які адекватні можливостям тих, хто займається, та установкою на досягнення спортивного результату;
- вміння здійснювати керівництво навчально-тренувальним процесом на основі контролю функціонального стану на фоні досягнутого рівня техніки рухових якостей і працездатності учнів, внесення відповідних коректив у тренувальний процес;
- забезпечення проходження лікувального контролю і здійснення педагогічного контролю за станом тих, хто займається;
- закріплення, розширення, поглиблення і перевірка дійсності знань, умінь і навичок, які були набуті з теоретичних і практичних дисциплін, формування уміння застосовувати засвоєний матеріал для розширення конкретних завдань професійної діяльності тренера-викладача;
- формування системи професійно-педагогічних знань, умінь та навичок організації і проведення в якості фахівця фізичної культури і спорту запланованих форм навчально-тренувальної та оздоровчої роботи;
- сприяння накопиченню досвіду тренерсько-педагогічної діяльності, розвитку творчості та інтуїції у підборі засобів і методів навчання, прояву гностичних, комунікативних, конструктивних і організаційних здібностей.

Науково-дослідна діяльність під час проходження виробничої практики тренера-викладача включає такі моменти:

- виявлення актуальних питань у сфері фізичної культури і спорту;
- проведення наукових досліджень щодо визначення ефективності різних видів діяльності у сфері фізичної культури і спорту з використанням апробованих методик;
- здійснювати науковий аналіз, узагальнення і оформлення результатів дослідження;
- використання інформаційних технологій для планування корекції процесів професійної діяльності, контролю за станом займаючихся, обробки результатів досліджень, вирішення інших практичних завдань.

Виробнича практика вирішує завдання рекреаційної діяльності:

- підбір адекватних засобів до поставлених завдань, методів і форм рекреаційної діяльності за циклами занять різної тривалості;
- забезпечення рівня рухової активності, відповідної до стану і потребам займаючихся;
- сприяння усвідомленому використанню засобів фізичної культури для відновлення і зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя.

До змісту тренерської практики входять вивчення інформації про зміст роботи ДЮСШ, спортивних клубів; ознайомлення з навчально-матеріальною базою; вивчення документації щодо планування та обліку тренувальної і виховної роботи, завдань роботи тренерсько-викладацького складу; ознайомлення з інформацією про здійснення медичного контролю і лікарсько-педагогічного забезпечення навчально-тренувального процесу; спостереження та аналіз методики проведення тренувально-виховного процесу ведучими тренерами ДЮСШ; ознайомлення з документами планування та обліку роботи ДЮСШ.

Вивчення інформації про зміст роботи ДЮСШ, спортивних секцій, спортивних клубів, документів, які регламентують їхню діяльність, є першочерговими завданнями студента-практиканта. В матеріалах практики студент повинен відобразити характеристику типу, структуру і завдання ДЮСШ, секції, тренерські кадри, контингент спортсменів (вік, стаж занять, підготовленість (кваліфікацію); характеристику якісних показників роботи ДЮСШ за останні чотири роки; загальні питання організації ДЮСШ, секції: систему комплектування, планування і організацію навчально-тренувальної і виховної роботи, організацію спортивної та оздоровчої роботи, у тому числі і в канікулярний період. У щоденнику практиканта мають бути зазначені документи, які регламентують діяльність установи, порядок обліку і звітності, порядок фінансування ДЮСШ, забезпечення інвентарем та обладнанням, зв'язок з загальноосвітніми школами та іншими організаціями.

Під час проходження практики студент повинен ознайомитися з навчально-матеріальною базою ДЮСШ, спортивною секцією, а саме, з приміщенням адміністрації, спортивними спорудами, спеціальним обладнанням та інвентарем загального користування, методичним кабінетом, лабораторіями, відновлювальним центром, медичним кабінетом.

З метою вивчення планування та обліку тренувальної і виховної роботи, завдань роботи тренерсько-викладацького складу практикант повинен поспілкуватися з директором або завучем школи про посадові обов'язки працівників, атестацію, тарифікацію, умови праці і критерії оцінювання праці тренерів-викладачів за видами спорту, організації системи підвищення кваліфікації, бригадного методу роботи тренерів.

Для отримання інформації щодо здійснення медичного контролю і лікувально-педагогічного забезпечення тренувального процесу необхідно проаналізувати медичні картки спортсменів та провести зустріч з лікарем, який закріплений за групою.

В програмі практики потрібно зазначити, що студенту необхідно відвідати навчально-тренувальні заняття в групі підготовки початківців, розрядників і спортивного удосконалення та представити їх аналіз.

Під час практичної діяльності студент-практикант для кращого розуміння ведення документації ДЮСШ, спортивної секції повинен ознайомитися з планом тренувальної і виховної роботи, календарним планом спортивно-масових заходів, графіком проходження навчального матеріалу у відділеннях, обліком проведеної тренувальної роботи: місячним робочим планом і журналом навчальної групи, протоколами педагогічного і тренерського засідань, протоколами змагань, особистими карточками спортсменів, книгою рекордів, обліком розрядників. Також він повинен переглянути основні форми документів: ділове письмо, справи, відрядження, схеми витрат.

Після завершення проходження тренерської практики студент повинен представити звітну документацію: індивідуальний план виконаної роботи, розклад навчально-тренувальних занять, щоденник-практиканта, місячний план навчально-тренувальних занять, конспекти навчально-тренувальних занять (по 3 конспекти на кожен закріплену групу), педагогічний аналіз тренувального заняття, положення про змагання, звіт про проведення змагання, програму семінару по підготовці суддів з обраного виду спорту, завдання з дисципліни «Психологія спорту», звіт практиканта за розділами практики з висновками і пропозиціями.

Отже, коли студент направляється на практику він повинен бути озброєний як знаннями, так і мати певні вміння і навички організації та проведення навчально-тренувальних занять з дітьми та іншими верстами населення, які мають бажання і потребу займатися спортом і брати участь у змагальній діяльності. Під час навчання у вищому навчальному закладі студент повинен оволодіти досконало одним із видів спорту, щоб знати

теорію обраного виду спорту, особливості підготовки спортсменів, фізіологію і психологію спорту, мати практичний досвід. Проведений аналіз навчальних планів підготовки фахівців за спеціальністю «Фізична культура і спорт» засвідчує про достатню кількість кредитів навчальних дисциплін, які забезпечують належний рівень теоретичної підготовки студентів, і в той же час про недостатність годин для набуття практичного спортивного досвіду студентами під час навчання у ВНЗ. Тому рівень професійної майстерності студента з обраного виду спорту в певній мірі залежить від його свідомого ставлення до своєї майбутньої професії, відвідування тренувальних занять з дозованим навантаженням, набуття практичного досвіду, безпосередньої участі у змаганнях, їх організації та проведенні. А тренерська практика, яка передбачена навчальними планами на старших курсах, дасть можливість студентам закріпити отримані теоретичні знання і практичні вміння.

Таким чином, проходження тренерської виробничої практики старшокурсниками є важливою складовою підготовки випускників за спеціальністю «Фізична культура і спорт», яка вимагає від студентів прояву максимальної самостійності й відповідальності, є результатом засвоєння набутих ними знань, вмінь і навичок під час навчання у ВНЗ, своєрідною оцінкою допуску до роботи у ДЮСШ, спортивних секціях і клубах, спрямована на формування професійно значимих якостей майбутнього спеціаліста у відповідності до сучасних вимог підготовки фахівців цього профілю, інтересу до обраної професії.

1. Гаценко В. П. Тренерська практика в вищому навчальному закладі / В. П. Гаценко, Н. В. Слаугіна. – Черкаси, 2010. – 36 с. 2. Буренко М. С. Формування фахових компетенцій майбутніх тренерів-викладачів у процесі вивчення циклу професійно-орієнтованих дисциплін: автореф. дис.. к. п. н.: 13.00.04 / Буренко Марина Сергіївна : Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2012. – 20 с. 3. Федик О. В. Формування здібностей тренерської діяльності у майбутніх учителів фізичної культури: автореф. дис.. к. психол. н.: 19.00.07 / Федик Оксана Василівна: Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника, 2003. – 20 с. 4. Павлюк Є. О. Концепція підготовки майбутніх тренерів-викладачів у вищих навчальних закладах / Є. О. Павлюк // Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – № 2 (8). – С. 187–193. 5. Перешльотчиков Д. О. Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організаційної діяльності ДЮСШ: автореф. дис.. к. п. н. : 13.00.04 / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 20 с. 6. Чопик Т. В. Класифікація теоретико-методичних основ фахової підготовки майбутніх тренерів-викладачів / Чопик Т. В. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 6. – С. 59-63. 7. Дроздов Д. В. Створення професійних ситуацій як педагогічна умова формування професійних якостей тренерів у процесі фахової підготовки / Д. В. Дроздов // Вісник № 112. – Том 2. – 2013. – С. 81–85.

Рецензент: д.пед.н., професор Поташнюк І. В.